

РОЗДІЛ 8

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.69.65>
УДК 343.98.065

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ РЕЄСТРІВ БІОЛОГІЧНИХ ДАНИХ ЛЮДИНИ

Ахтирська Н.М.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0000-0003-3357-7722>
Akhtyrskan@gmail.com*

Ахтирська Н. М. Правова регламентація національних реєстрів біологічних даних людини.

Стаття присвячена висвітленню питань, пов'язаних з формуванням інформаційних баз даних, які використовуються для ідентифікації осіб та встановлення причетних до вчинення злочинів. Ідентифікація за відбитками пальців, за ДНК-профілем дедалі частіше застосовується як на національному рівні, так і в межах міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. ООН закликала до використання в розслідуванні злочинів нових наукових підходів. Втім створення національних реєстрів (збирання, накопичення, зберігання, передавання іншим державам на запит) потребує належного правового забезпечення, що дозволяє дотримуватися балансу між метою забезпечення безпеки суспільства та держави від злочинних посягань та стандартами дотримання прав людини. В Україні наразі відсутня належна правова регламентація функціонування національних реєстрів відбитків пальців, генетичних профілів тощо. У відповідності з міжнародними стандартами та задля належної співпраці у боротьбі з транснаціональними злочинами, у тому числі, слід створити такі бази даних. Зареєстрований проєкт Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» потребує детального аналізу з огляду на досвід інших держав та практики ЄСПЛ. В Україні діє низка баз даних, які регламентуються по-різному. Відбитки пальців рук оцифровуються у випадку одержання паспорта громадянина України для виїзду за кордон, а за бажанням, й внутрішнього паспорта, що регламентується законом. Водночас існує база даних відбитків пальців рук, порядок її створення та використання унормовується наказом МВС, що прямо суперечить позиції ЄСПЛ (це має бути закон або урядовий документ); має бути чітко визначені підстави для відбору слідів (в чинному наказі визначено, що МВС своїм рішенням може розширювати перелік злочинів); обов'язково має передбачатися спосіб незалежної перевірки підстав для зберігання біологічних слідів, що наразі в Україні не передбачено. Поняття біологічних слідів необхідно визначити згідно з позицією ЄСПЛ, відповідно до якої ДНК, відбитки пальців та голос є такими. Доцільно прийняти закон, яким би регламентувалось створення Національної бази біологічних слідів людини та не залишати поза правовим полем базу відбитків пальців рук.

Ключові слова: ідентифікація, біологічні сліди, генетичний матеріал, національний реєстр генетичного матеріалу, відбитки пальців рук.

Akhtyrskan N. Legal regulations of national registers of human biological data.

The article is devoted to issues related to the formation of information databases used to identify individuals and identify those involved in crimes. Fingerprint and DNA identification are increasingly used both

at the national level and within the framework of international cooperation in criminal proceedings. The United Nations has called for new scientific approaches to be used in criminal investigations. However, the creation of national registers (collection, accumulation, storage, transfer to other states on request) requires adequate legal support, which allows to strike a balance between ensuring the security of society and the state from criminal encroachment and human rights standards. In Ukraine, there is currently no proper legal regulation of the functioning of national fingerprint registers, genetic profiles, etc. In Ukraine, there is currently no proper legal regulation of the functioning of national fingerprint registers, genetic profiles, etc. In accordance with international standards and proper cooperation in the fight against transnational crime, in particular, the following databases should be created. The registered draft Law of Ukraine “On State Registration of Human Genomic Information” needs to be analyzed in detail, taking into account the experience of other states and the practice of the European Court of Human Rights. Ukraine has a number of databases that are regulated differently. Fingerprints are digitized in the case of obtaining a passport of a citizen of Ukraine for travel abroad, and if desired, for a domestic passport, which is regulated by law. At the same time, there is a database of fingerprints, the procedure for its creation and use is regulated by an order of the Ministry of Internal Affairs, which directly contradicts the position of the ECtHR (this should be a law or government document); the grounds for the selection of traces must be clearly defined (the current order stipulates that the Ministry of Internal Affairs may expand the list of crimes by its decision); it is necessary to provide a method of independent verification of the grounds for storage of biological traces, which is not currently provided in Ukraine. The concept of biological traces must be defined in accordance with the position of the ECtHR, according to which DNA, fingerprints and voice are as follows. It is expedient to adopt a law regulating the creation of the National Database of Human Biological Traces and not to leave the fingerprint database out of the legal field.

Key words: identification, biological traces, genetic material, national register of genetic material, fingerprints.

Виклад основного матеріалу. Встановлення злочинця за певними даними, виявленими в ході огляду місця події, становить вагомую частку в діяльності слідчих по розкриттю злочинів. То ж природно постає питання щодо виду таких даних, способу та строку збереження, порядку доступу, механізму вилучення та знищення. Вирішення цих питань має давню історію. Упродовж багатьох століть вчені та практики намагаються знайти найбільш дієвий механізм ідентифікації осіб та об'єктів з використанням баз даних, але розвиток наукових знань та технічних можливостей сприяє постійному пошуку нових технологічних підходів, які водночас мали б узгоджувати дві мети – встановлення злочинця та забезпечення невтручання в особисте життя інших громадян, відповідно до ст. 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

В грудні 1975 року в провінції Хабей на сході Китаю під час розкопок було знайдено бамбукові свитки часів правління династії Цин, в яких містились законодавчі акти та адміністративні розпорядження. В одному з них міститься наступний припис: «Розслідуйте та судіть на підставі відбитків пальців та долонь». Таке правило діяло 2200 років тому [1, с. 79]. Альфонс Бертільон розробив метод ідентифікації особи за фізичними параметрами, в 1883 році ефективність цього методу були доведені на практиці – був встановлений злочинець, який переховувався під чужим іменем. Основи дактилоскопії заклали наступні вчені: Вільям Гершель, Генрі Фолдс, Френсіс Гальтон, Едвард Генрі, Хуан Вучетич (вперше в світі в Аргентині створив базу даних відбитків пальців). Створення інших реєстрів (кличок та прізвиськ тощо) обґрунтував І.М. Якімов [2]. Доведення високої ймовірності ідентифікації особи за ДНК-профілем створило підґрунтя для започаткування в багатьох країнах світу відповідних реєстрів, що дало змогу правоохоронним органам розкрити низку злочинів минулих років. Так, в штаті Луїзіана був розкритий злочин 25-річної давності (вбивство новонародженої дитини) завдяки розробці профілю злочинця за ДНК аналізом. Криміналістична лабораторія Acadiana Criminalistics Laboratory створила профіль того, хто мав сімейні зв'язки з дитиною в комбінованій системі індексів ДНК, завдяки чому була засуджена мати дитини [3]. В січні 2019 року в аеропорту Тель-Авіва був затриманий злочинець, який вчинив вбивство в 1997 році та переховувався в США. Затримання стало можливим завдяки тому, що в Національному банку ДНК зберігався його генетичний профіль. Доки пасажир очікував на формальність перевірки митною службою, криміналісти проводили ретельний огляд речей його валізи, а портативний ДНК-аналізатор оброблював зразок, вилучений з внутрішньої сторони домашніх капців пасажирів. Ідентифікація відбулася [1, с. 336].

Попри очевидну ефективність таких баз даних (відбитків пальців та ДНК), існує правова невизначеність щодо відповідності її стандартам дотримання прав людини. Метою даної статті є критичний аналіз чинного порядку регламентації існуючих баз даних, внесення зауважень та пропозицій до проекту Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» [4] на підставі вивчення практики ЄСПЛ.

Відбір та зберігання відбитків пальців рук або клітинного матеріалу та зберігання профілів ДНК вперше стало предметом розгляду на європейському рівні у справі *McVeigh, O'Neill and Evans v. the United Kingdom* [5] в 1981 році, в якій залишилось відкритим питанням про наявність втручання в особисте життя у випадку зберігання лише відбитків пальців рук. У справі *Kinnunen v. Finland* було прийняте рішення про те, що зберігання відбитків пальців та фотографій після арешту не визнається втручанням в особисте життя [6].

З часом ЄСПЛ визначив, що доцільно встановлювати певні критерії, за якими відбувається зберігання такої інформації (вік особи, тяжкість злочину тощо). Так, у Великобританії відповідно до статті 64 Закону «Про поліцію та докази у кримінальних справах» 1984 року, відбитки пальців та зразки ДНК, одержані від осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, можуть зберігатися необмежений час, навіть у випадку виправдування. Під час розслідування грабежу поліція відібрала відбитки у підозрюваного неповнолітнього, якого суд в подальшому виправдав. В іншому випадку кримінальне провадження було закрито за примиренням, однак відбитки залишились в базах даних. Вказані особи клопотали про вилучення даних, проте поліція та суд відмовили в задоволенні вимог. Ухвалюючи рішення в Палаті лордів лорд Стейн вказав, що, навіть якщо припустити, що мало місце втручання в особисте життя заявників, то воно є несуттєвим та співрозмірним меті, оскільки матеріали зберігались виключно для обмежених завдань та не могли бути використані за відсутності порівняльного матеріалу з місця події, водночас розширена база даних надає значні переваги у боротьбі зі злочинністю. Європейський Суд з прав людини у цій справі дійшов висновку, що зберігання інформації переслідувало законну мету запобігання вчинення злочинів завдяки сприяння в ідентифікації злочинців. Основні принципи документів Ради Європи, законодавство та практика різних держав вимагають, щоб зберігання даних відповідало меті збору та було обмежено в часі, особливо в поліції. Гарантії, передбачені статтею 8 Конвенції, виявились би неприпустимо послабленими у випадку, якщо б використання сучасних наукових технологій в системі кримінальної юстиції допускалось будь-якою ціною та без ретельного співвіднесення їхніх потенційних переваг з важливими інтересами особистого життя. Кожна держава є першопроходцем в розвитку наукових технологій, несе особливу відповідальність за встановлення їх справедливої рівноваги. ЄСПЛ вказав на порушення, які полягали в наступному: 1) закон допускає зберігання біологічних зразків особи незалежно від виду та тяжкості вчиненого злочину; 2) не встановлений обмежений час зберігання, а лише передбачається право виправданої особи вимагати видалення даних з загальнонаціональної бази або знищення; 3) не передбачається проведення незалежної перевірки підстав для зберігання зразків; 4) наявним є ризик стигматизації осіб, які були виправдані (особливо щодо неповнолітніх). На підставі цього, було ухвалено, що загальна без будь-яких виключень природа збереження даних порушує справедливу рівновагу конкуруючих публічного та приватного права, держава у наведеній справі вийшла за межі прийняттого розсуду, а збереження таких персональних даних є неспіврозмірним втручанням в право на повагу особистого життя та не може вважатися необхідним у демократичному суспільстві [7, с. 496].

У справі *Van der Velden v. the Netherlands* ЄСПЛ встановив відмінність в правомірності зберігання відбитків пальців від клітинного матеріалу, оскільки систематичне зберігання останнього виходить за межі зберігання матеріалу з ідентифікаційними характеристиками нейтрального характеру, такого як відбитки пальців, тому визнається суттєвим втручанням в особисте життя. Незважаючи на це, ЄСПЛ визнав скаргу заявника безпідставною, оскільки збір та зберігання профілів ДНК слугували правомірним цілям запобігання злочинності та захисту прав і свобод інших осіб, тобто такі заходи визнані правомірними у демократичному суспільстві [8].

У справі *V.V. v. France* розглядалось питання про правомірність внесення в національну базу даних осіб, які вчинили злочини на сексуальному ґрунті, та зберігання інформації упродовж 20-30 років. ЄСПЛ дійшов висновку про відсутність порушень ст. 8 Конвенції, по-перше, з урахуванням наявності в законодавстві права особи звертатися з клопотанням про виключення такої інформації з плином часу, а по-друге, з огляду на серйозність даного виду злочину та зацікавленість суспільства в існуванні такої бази даних [9].

У справі *Dalea v. France* заявник оскаржував збереження інформації в системі Шенгенської угоди, оскільки це створювало йому перешкоди для поїздок приватного та професійного характеру в межах Шенгенської зони. ЄСПЛ визнав цю заяву явно неприйнятною, оскільки заявник не використав право на оскарження в національних судах [10]. Зберігання інформації в національних та європейських базах – це питання, яке, можливо буде частіше виникати в майбутньому перед ЄСПЛ, враховуючи поширення таких баз даних, а також у зв'язку з обміном інформацією у межах міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Пов'язаними з існуванням баз даних осіб є правові дилеми, що викликані концепцією перенесення даних та правом бути забутих (право особи заперечувати проти обробки інформації в майбутньому та обов'язок оператора негайно видалити цю інформацію після того, як вона перестає бути необхідною для цілей обробки).

В Україні, згідно з Законом «Про захист персональних даних», обробка персональних даних здійснюється для конкретних і законних цілей, визначених за згодою суб'єкта персональних даних, або у випадках, передбачених законами України, у порядку, встановленому законодавством (ч.5 ст. 6) [11]. В Єдиний державний демографічний реєстр вносяться відцифровані відбитки пальців рук особи (у разі оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичного паспорта України, службового паспорта України, посвідчення особи моряка, посвідчення члена екіпажу, посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон, посвідки на постійне проживання, посвідки на тимчасове проживання, посвідчення біженця, проїзного документа біженця, посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, проїзного документа особи, якій надано додатковий захист, картки мігранта); а за згодою особи – відцифровані відбитки пальців рук особи (у разі оформлення паспорта громадянина України) [12].

Водночас варто відзначити, що порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України регламентується, в супереч позиції ЄСПЛ, не законом, а відомчим наказом – Наказом МВС України від № 785 від 11.09.2001 р. (зі змінами від 21.07.2011 р.).

Дактилоскопічний облік функціонує у Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС України та Науково-дослідних експертно-криміналістичних центрах при Головних управліннях МВС, Управліннях МВС, Управліннях МВС на транспорті з метою використання дактилоскопічної інформації для ідентифікації особи, розкриття та розслідування злочинів. Відомчий порядок формування, збереження, використання баз даних не узгоджується з міжнародним стандартом, відповідно до якого має існувати Національна база даних поза відомчим підпорядкуванням. В Україні не передбачено на нормативному рівні процедури незалежної перевірки підстав зберігання в системі відбитків слідів рук.

Центральна дактилокартотека ведеться у ДНДЕКЦ та формується, зокрема, з дактилокарт осіб, які вчинили чи підозрюються у вчиненні навмисних убивств; замахів на вбивства; навмисних тяжких тілесних ушкоджень, які спричинили смерть; згвалтувань; розбійних нападів; пограбувань; вимагань; злочинів, які вчинені з використанням вогнепальної зброї, вибухових пристроїв та речовин. У разі потреби перелік категорій злочинів може бути змінений за рішенням МВС України. Очевидно, що наведений перелік потребує суттєвого доповнення, відповідно до вимог міжнародних стандартів та практики ЄСПЛ, такими видами злочинів, як тероризм, фінансування тероризму, торгівля людьми, злочини щодо дітей тощо. Сумнівним видається визначення органу, який може самостійно визначати своїм рішенням категорії злочинів (МВС). Згідно з міжнародними зобов'язаннями та практикою ЄСПЛ, вказані питання мають регламентуватися законом, який ухвалюється парламентом та відповідає вимогам доступності, зрозумілості та передбачуваності (а не наказом відомства). Доцільно дану інструкцію доповнити положеннями щодо дактилоскопіювання осіб, які вчинили кримінальні проступки, а відтак суб'єктом, який відбирає відбитки самостійно, або за його дорученням – спеціалісти, також визнається дізнавач.

Заслуговує на увагу в цьому аспекті досвід Естонії, де в Законі «Про судову експертизу» [13] передбачається створення Національного реєстру відбитків пальців та Національного реєстру ДНК (Розділ 2). Реєстри поповнюються експертною службою, а відповідальною установою за ведення реєстру визначається Міністерство юстиції. Інформація з реєстру надається правоохоронним органам, прокуратурі, суду, міністерству оборони, компетентним органам іноземної держави, а *також особі на її запит*. Інформація в реєстрах зберігається за загальним правилом 40 років, неперсоналізовані відбитки пальців рук та ДНК зберігаються 75 років.

В Польщі система зберігання даних ДНК зареєстрована 23 квітня 2007 року, ведення якого покладено на Генерального інспектора зберігання персональних даних, адміністратором визначено очіль-

ника поліції Польщі. Перелік осіб, дані яких вносяться в даний реєстр, міститься в Кримінально-процесуальному кодексі Польщі: особи з невстановленими даними; особи, які намагаються приховати свої дані; невпізнані трупи; сліди невідомих виконавців злочинів; особи, що складають загрозу (ст. 74, ст. 192а). На даний час база містить 70 тис. профілів ДНК, строк зберігання 20 років, а по особливо тяжким злочинам – 35 років [14].

Зареєстрований проєкт Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» стосується лише створення Реєстру генетичних ознак людини та відомостей про них, хоча в тексті використовується термін «біологічний матеріал людини», який тлумачиться значно ширше. Так, в рішенні ЄСПЛ «Сондерз проти Сполученого Королівства» від 17.12.1996 зазначено, що до проб біологічного матеріалу ЄСПЛ відносяться зразки крові, волосся або іншої тканини та матеріали, які виробляються в процесі природної життєдіяльності організму як, наприклад, зразки видиханого повітря, сечі, голосу [15]. Аналогічний висновок зроблений і у рішенні ЄСПЛ «РГ і Ю проти Сполученого Королівства» від 25.09.2001, де зазначено, що зразки *голосу* розглядаються як щось подібне до проб крові, волосся або інших фізичних чи об'єктивних проб [16]. Отже, доцільно або виключити з законопроекту термін «біологічні зразки», «біологічні матеріали», або включити в законопроект розділи, якими регламентується створення баз даних таких зразків (зокрема, голосу, за досвідом Сінгапуру, та відбитків пальців).

До того ж, проєктом передбачається, що біологічний матеріал, відібраний для проведення обов'язкової державної реєстрації геномної інформації зберігається в порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України (ст.11). Втім варто зауважити, що КПК України не містить таких норм. За загальним правилом дані в Реєстр вносяться один раз, водночас встановлено виключення для військовослужбовців – відбір біологічного матеріалу у військовослужбовців проводиться з періодичністю кожні 8 років (ч. 2 ст. 8), що науково необґрунтовано, оскільки ДНК є незмінною упродовж життя.

Право на одержання інформації мають: 1) керівники прокуратур та органів досудового розслідування; 2) прокурори; 3) слідчі; 4) дізнавачі; 5) уповноважені особи оперативних підрозділів; 6) уповноважені особи Національного центрального бюро Інтерполу в Україні відповідно до законодавства; 7) органи іноземних держав. Фізичні особи (їх законні представники), генетичні ознаки яких поміщено до Бази даних у порядку *добровільної державної реєстрації*, мають право на використання інформації виключно стосовно себе (ст. 15). Це означає, що інші особи, інформація про яких внесена *не на добровільній* основі, не мають права звернутися за одержанням даних, що обмежує право на оскарження.

Позитивною є оцінка практиків щодо створення такої Національної бази даних. Так, на думку заступника голови Національної поліції М. Цуцкіридзе: «Введення ДНК-профілю є одним з ключових для отримання доказової бази. Якщо він збігається з ДНК особи, яка вчинила злочин, це прямий доказ., насамперед, по вбивствах і зґвалтуваннях. У нас достатньо прикладів, коли злочини розкривалися завдяки молекулярно-генетичним експертизам, які було проведено за вилученими ДНК-слідами (зґвалтування і вбивство семирічної дівчинки на Херсонщині, де ДНК було знайдено на мотузці, якою гвалтівник скрутив мішок, у якому було тіло дитини; на її одязі і одязі підозрюваного було знайдено кров і сперму). Така слідова інформація є важливим джерелом доказів при розслідуванні ДТП, незаконного заволодіння транспортними засобами тощо» [17].

Список використаних джерел:

1. Геллер Б. Наука раскрытия преступлений: опыт израильского криминалиста. М, 2019. 336с. Криминалистика. Руководство по уголовной технике и тактике. Новое изд., перепеч. с изд. 1925 г. М., 2003. 496с.
2. Раскрыто убийство 25-летней давности, когда в одном из мусорных баков Луизианы была найдена новорожденная девочка. URL:<https://ruherald.com/raskryto-ubijstvo-25-letnej-davnosti-kogda-v-odnom-iz-musornyx-bakov-luiziany-by-la-najdena-novorozhdennaya-devochka/> (дата звернення:18.05.2021).
3. Проект Закону України « Про державну реєстрацію геномної інформації людини».№ 4265 від 26.10.2020. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc2_5_1_J?ses=10010&num_s=2&num=4265&date1=26.1.2020&date2=&name_zp=&out_type=&id
4. McVeigh, O'Neill and Evans v United Kingdom: ECHR 1981. URL: <https://swarb.co.uk/mcveigh-oneill-and-evans-v-united> (дата звернення: 20.05.2021).

5. Kinnunen v. Finland. No. 24950/94 . URL: <http://hudoc.echr.coe.int> > app > conversion (дата звернення: 27.05.2021).
6. S. and Marpel V. the United Kingdom. (жалобы № 30562/04 и № 30566/04). Постановление. г. Страсбург. 4 декабря 2008 г. //Прецеденти Большой Палаты Европейского Суда по правам человека – Членам Совета Европы. 2009. №9. С. 496.
7. Дело Ван дер Фельден против Нидерландов, 31 июля 2012 г., №. 21203/10. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23544321/> (дата звернення: 19.06.2021).
8. B.B. v. France. URL: <https://www.hr-dp.org/contents/600> (дата звернення: 19.03.2014).
9. Dalea v. France (dec.) – 964/07 Decision 2.2.2010 [Section V] URL:<https://www.google.com/search?q=Dalea+v.+France&oq=Dalea+v.+France+&aqs=chrome..69i57.1410j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8> (дата звернення: 19.06.2021).
10. Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2297-17> (дата звернення: 24.12.2021).
11. Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» від 20.11.2012р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text> (дата звернення: 28.12.2021).
12. Kohtueksperitiisiseadus Vastu võetud 30.05.2001 RT I 2001, 53, 309 jõustumine 01.01.2002. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13197118> (дата звернення: 19.03.2014). (дата звернення: 24.12.2021).
13. Polska baza danych DNA. URL: <http://forensicwatch.pl/web/polska-baza-danych-dna> (дата звернення: 19.03.2014). (дата звернення: 24.12.2021).
14. Саундерс проти Сполученого Королівства. 17 грудня 1996 року. URL: https://ips.ligazakon.net/document/SO2492?ed=1996_12_17 (дата звернення: 24.12.2021).
15. «P.G. та J.H. проти Сполученого Королівства». (Chamber Judgment in the Case of P.G. and J.H. v. the United Kingdom). 25.09.2001р. URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=419> (дата звернення: 24.12.2021).
16. Заступник голови Нацполіції Максим Цуцкірідзе: Зниклий начштабу Одеського загону морської прикордонної охорони Чертков мав значні боргові зобов'язання. За декілька днів до зникнення він програв велику суму в казино. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/zastupnik-golovi-nacpoliciyi-maksim-cuckiridze-zniklii-nacstabu-odeskogo-zagonu-morskoyi-prikordonnoyi-oxoroni-certkov-mav-znacni-borgovi-zobovuzannya-za-dekilka-dniv-do-zniknennya-vin-prograv-veliku-sumu-v-kazino> (дата звернення: 21.06.2021).